

SALTUM KIRKE

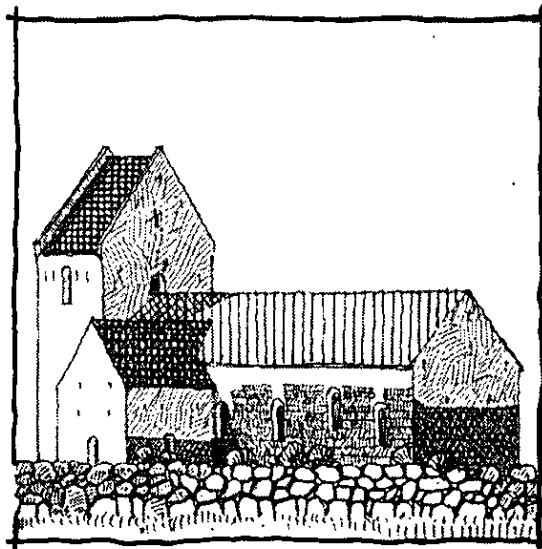
Saltum sogn, Brønderslev provsti, Aalborg stift.

Hvetbo Herred.

Pandrup kommune, Nordjyllands amt.

Aftale om sikring og pleje af kirkens omgivelser.
Registrering udført i september måned 1981.
Revideret i november måned 1982.

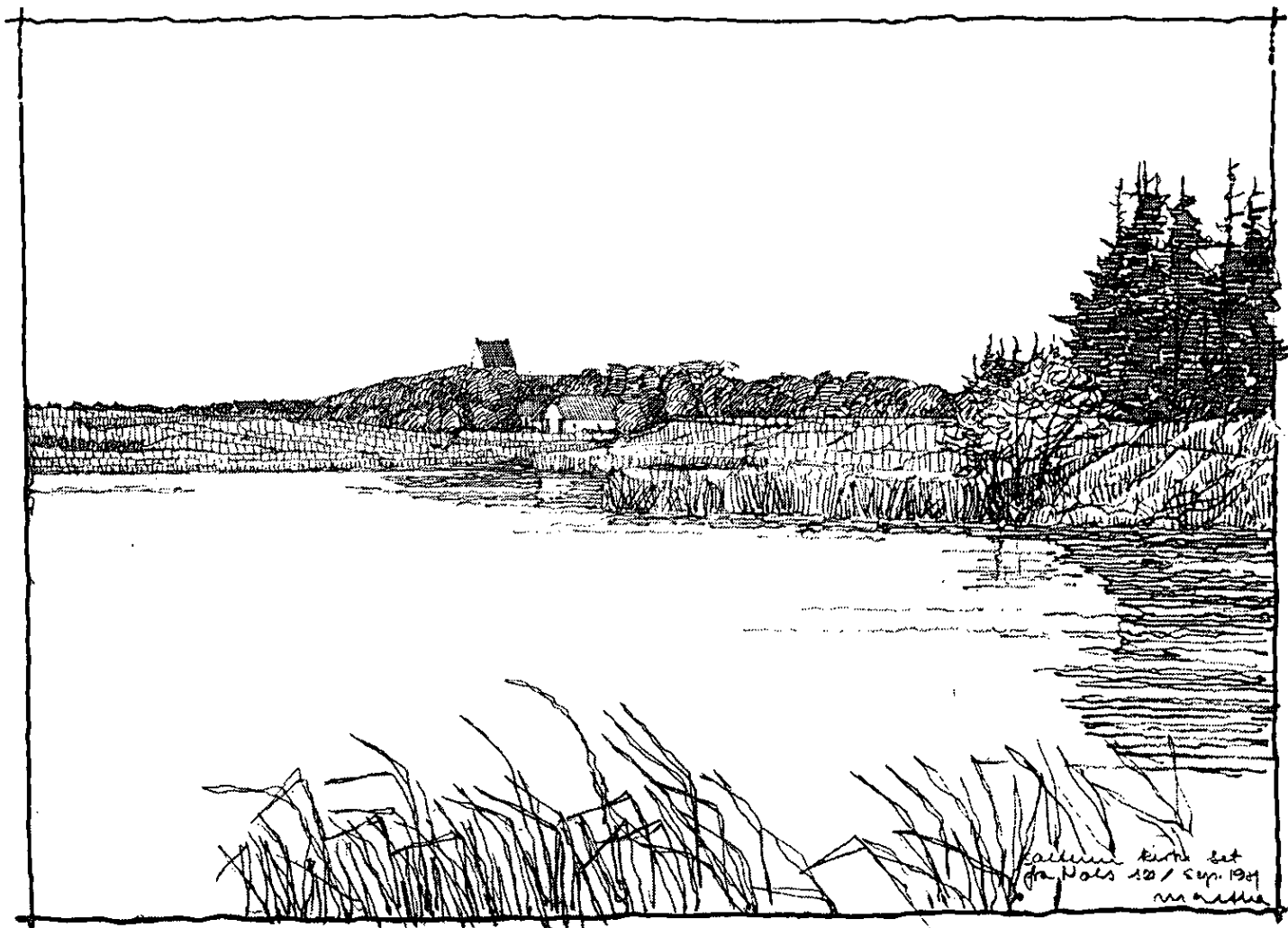
Amtsfredningskontoret / Kjeld Malthas tegnestue.

AFTALE mellem Saltum menighedsråd, Brønderslev provstiudvalg, Aalborg stiftsøvrighed, fredningsnævnet for Nordjyllands amts nordlige fredningskreds, Pandrup kommune samt Nordjyllands amtsråds udvalg for teknik og miljø.

Parterne har truffet aftale om at tage størst muligt hensyn til kirkens omgivelser i forbindelse med udøvelse af administrationsbeføjelser inden for den afgrænsning og i overensstemmelse med det indhold, som fremgår af denne aftale. Den kompetente myndighed indhenter udtalelser fra de øvrige parter i aktuelle sager.

Kirken og præstegården med omgivende høje træplantninger, set fra syd, fra Nols sø. Den visuelle/fysiske sammenhæng mellem kirkeområdet og dalstrøget med søen bør bevares.

Kirken med omgivende kirkegård - nyligt udvidet mod vest - og præstegården syd herfor ses på illustrationskortet, liggende ved det betydende vejkryds - A 11/Brønderslev -Vestkyst-vejen. Syd for præstegården antydes dalforløbet, som rummer Nols sø.

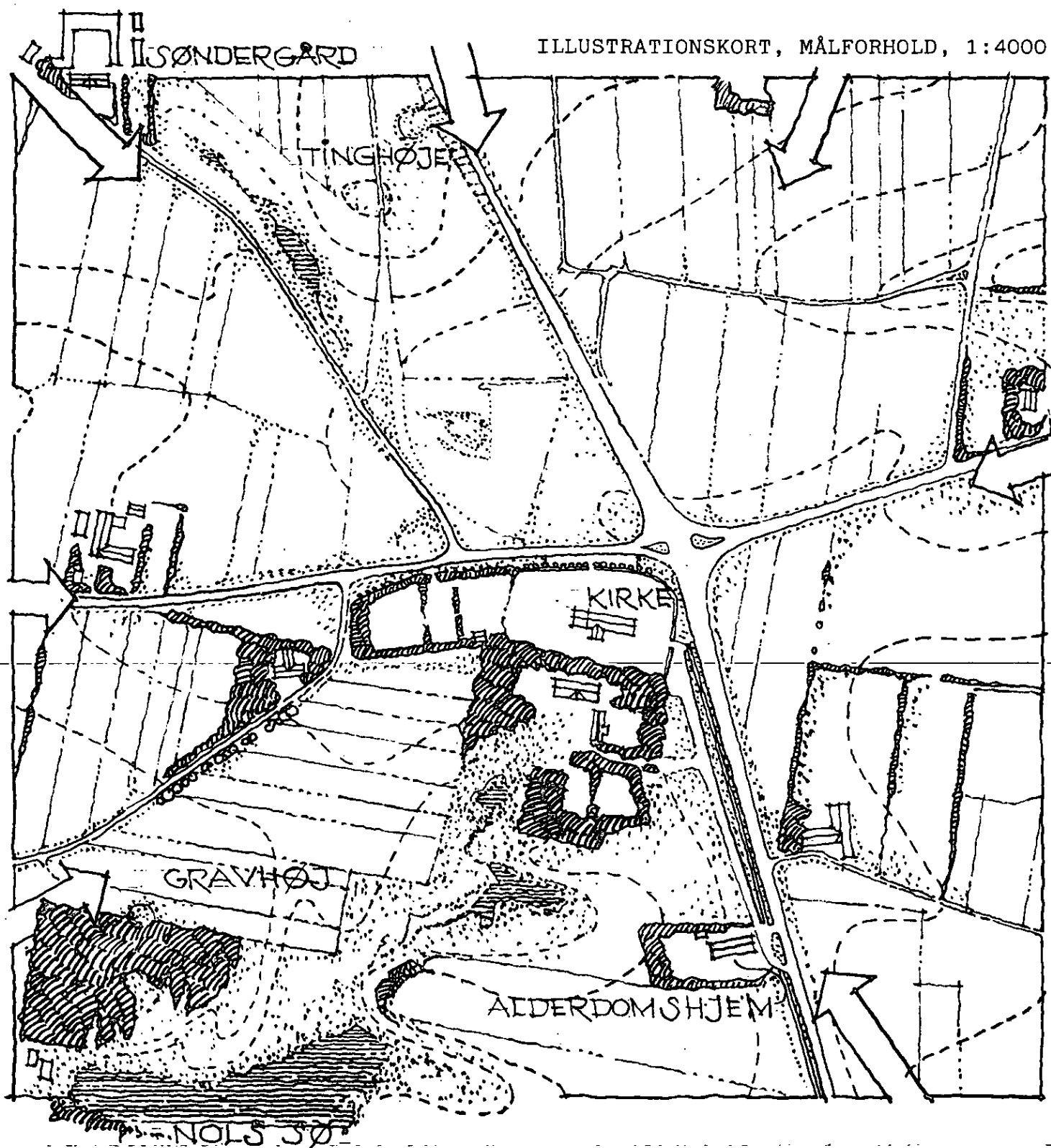
Nord og sydvest for kirkeområdet hæver terrænet sig mod henholdsvis Tinghøje og den på kortet antydede gravhøj og plantage.

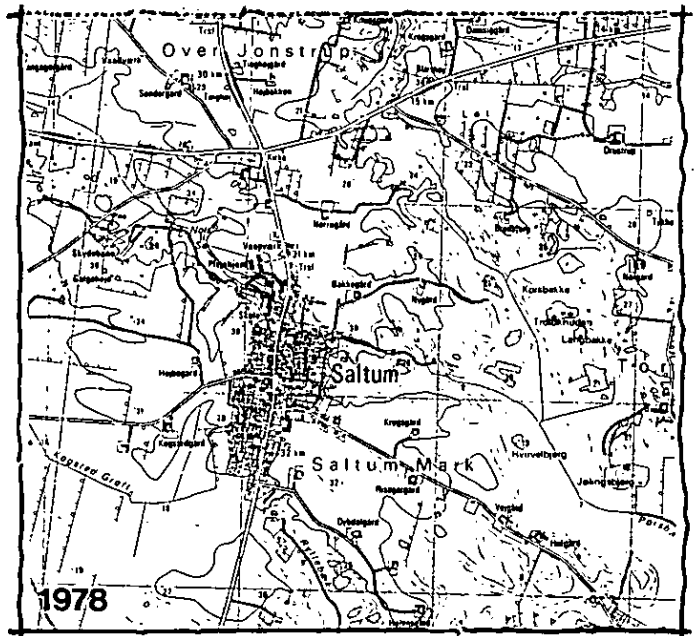
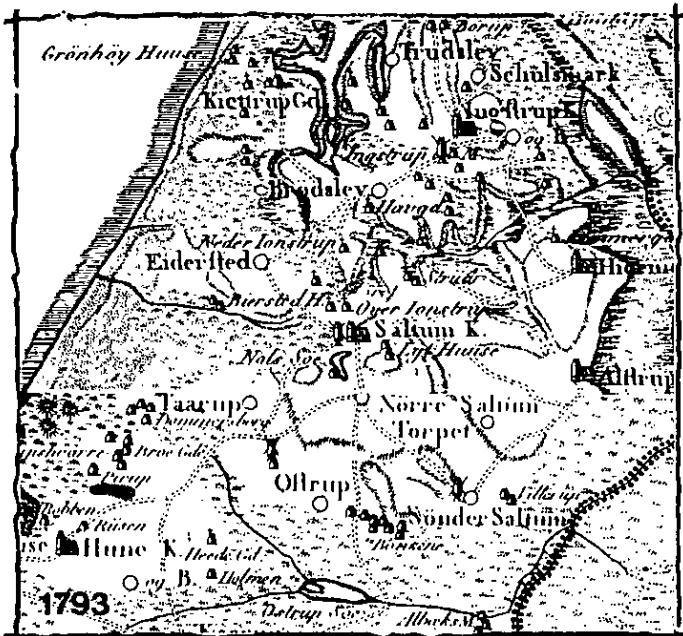
Som det fremgår af kortet ligger områdets øvrige bebyggelser i ret stor afstand fra kirken og består i al væsentlighed af større og mindre landbrugsejendomme. Det er dyrkede arealer, enkelte læhegn og træplantninger samt dalen med Nols sø, som først og fremmest karakteriserer de kirkenære omgivelser, og som muliggør de mange indblik mod kirken - antydet på kortet med pile. Høje og meget

smukke træbevoksninger omkring præstegården udgør stort set den eneste hindring for indblik mod kirken fra de kirkenære landskaber. Når man fra syd nærmer sig kirken ad hovedlandevej A 11, ses denne således først tydeligt, når man befinder sig umiddelbart øst for kirkegården.

Præstegårdens avlsbygninger var, på registreringstidspunktet, smukke, omend i ringe stand. Menighedsrådet har siden ladet disse bygninger fjerne. Øst for kirkegården er anlagt en grusbelagt parkeringsplads med forskellige belysningsarmaturer.

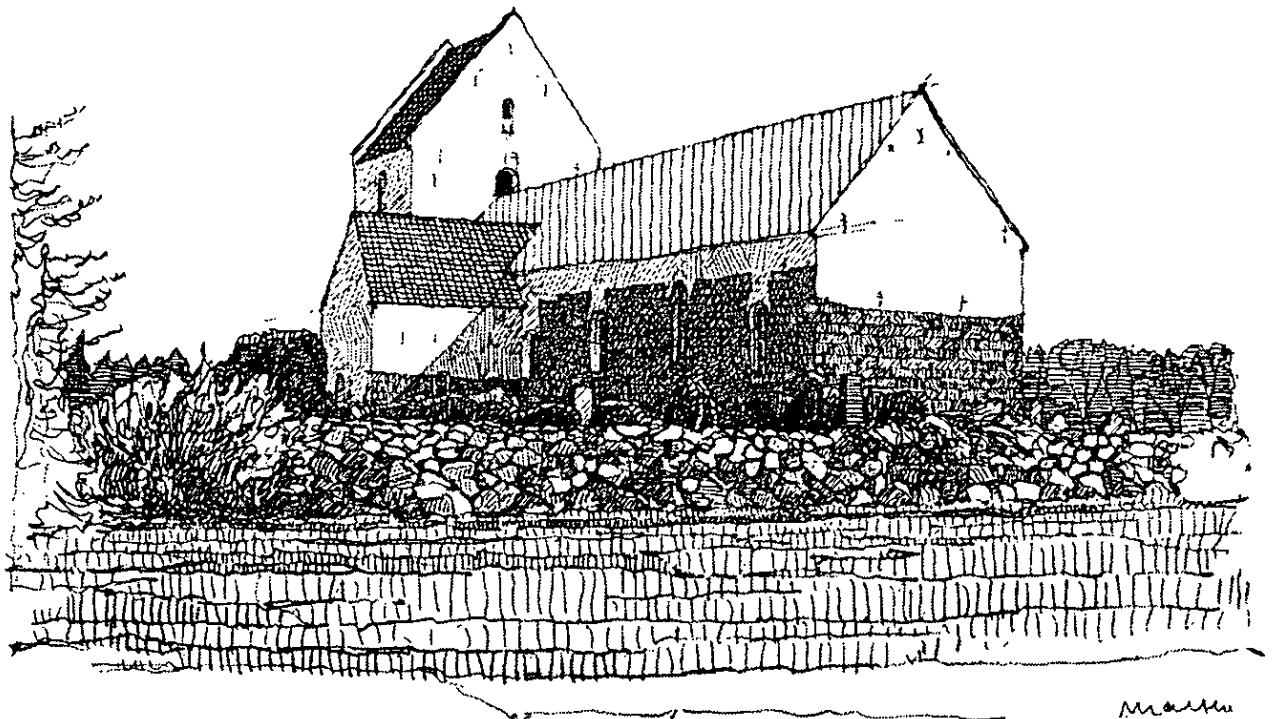
På kirkegårdsudvidelsesarealet er opført en mindre bygning med rødt tegltag og gule facaden. Kirkegårdsudvidelsen, som er smukt anlagt, er omgivet af træplantninger og forbundet med den ældre del af kirkegården med et trappeanlæg.

Den anselige, højtbeliggende kirke er indviet til Johannes Døberen. Tidligere kaldtes den St. Nicolaj kirke efter helgenen Skt. Nikolaus, hvis billede og navnetræk fandtes på en gammel altertavle, der var anbragt over skriftestolen. Saltum kirke er en af de største landsbykirker i Vendsyssel. Den har gennem tiden undergået adskillige om- og tilbygninger. I korets hvælvinger og på nordvæggen findes i dag interessante kalkmalerier, der stammer fra dets opførelse i sengotisk tid. På nordvæggen ses Kristi stamtræ. Hvælvene har aldrig været overhvidtet, og her findes et rigt forgrenet rankeværk med blomster og herimellem talrige små fornøjelige figurer og scener, såkaldte "drolerier" med fabeldyr, fugle og mennesker, ofte af satirisk art og ikke altid lige høviske. På Tinghøjene nord for Saltum kirke afholdtes fra omkring år 1600 til 1688 Hvetbo herredsting. Det blev flyttet hertil

fra Hune sogn, der på dette tidspunkt var helt ødelagt af sandflugt. Når vejret var for slemt til at holde ting under åben himmel, tyede man ind i Saltum kirkes våbenhus. Da tinget holdtes om lørdagen, og præsten samtidig skulle holde skriftemål i kirken, medførte det, at biskoppen i 1631 klagede til kongen over, at tinggæsterne forstyrrede præsten med deres "Bulder og blodige Eder". Der blev herefter nedlagt forbud mod, at man kom ind i selve kirken eller i våbenhuset, men der blev flere gange senere holdt ting ved kirken og i kirkens tiendelade. Efter at Hvetbo Herred i 1687 blev sammenlagt med Kjær Herred blev tingstedet i 1688 flyttet til Biersted. Præstegården blev i 1600-tallet "lagt øde" af sandflugten. Sognepræsten måtte flytte til en mindre gård i Nr. Saltum (den nuværende præstegård?), og han vendte aldrig tilbage til den gamle præstegård, der brændte i 1677.

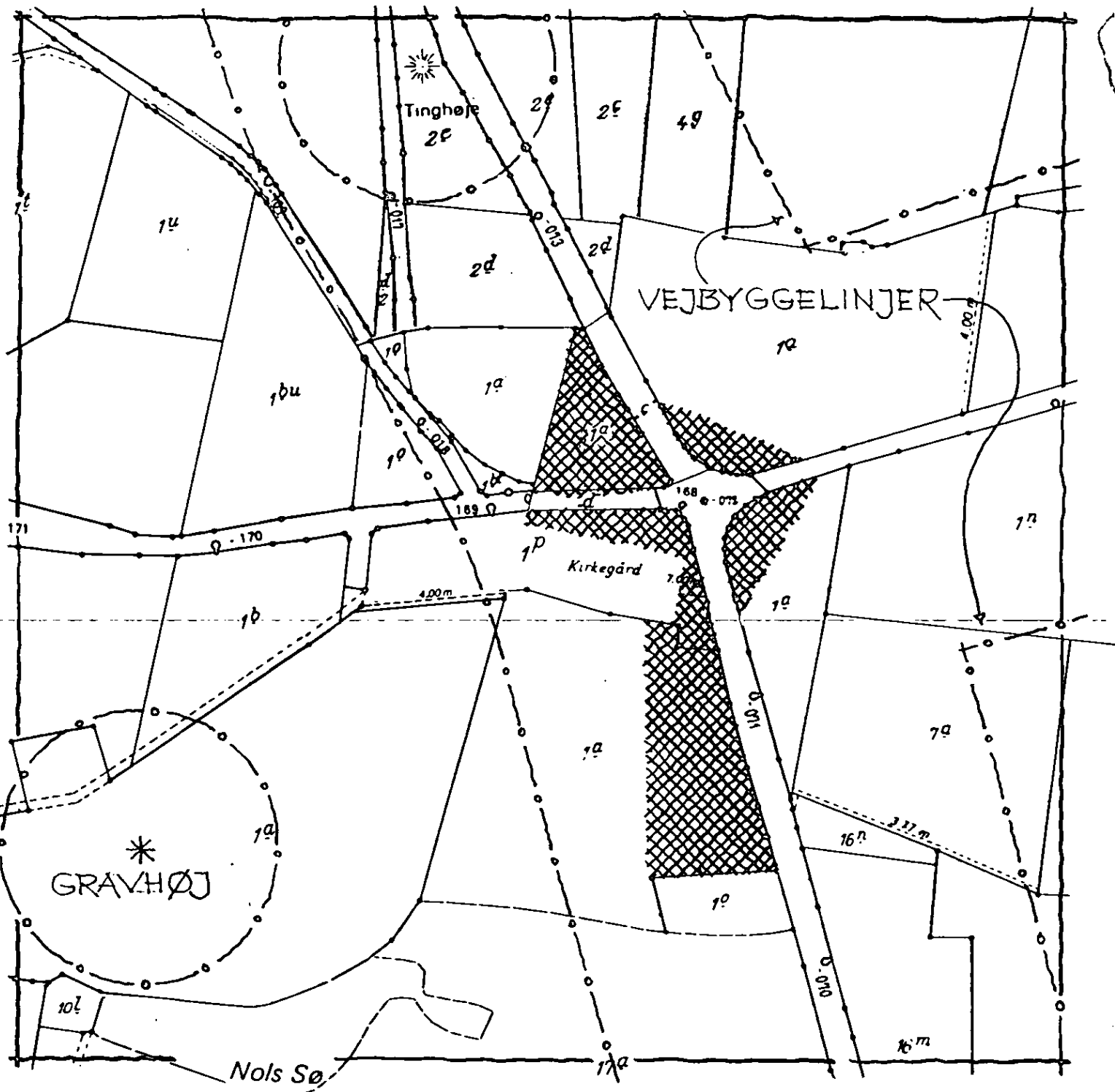
Saltum kirke / sep 1921

På matrikelkortet vises vejbyggelinjer langs hovedlandevej A 11 og langs amtslandevejen mod Brønderslev. Beskyttelseszoner omkring Tinghøje og den nyligt restaurerede gravhøj sydvest for kirken vises ligeledes.

Omfang og beliggenhed af fredede arealer omkring Saltum kirke - provst-Exner-fredninger - vises på kortet med kryds-skravering. Fredningsbestemmelserne fremgår af skemaet.

Matr. nr.	Tinglysningsdato	Bestemmelser
1 a Nr. Saltum by Saltum (nu 1 a og 1 p)	03.09.1954	Forbud mod beplantning, mæster, skure, transformatorstationer, henlæggelse af affald, terrænændringer m.v. Forbehold f.s.v. angår bygninger med kirkeligt formål.

MATRIKELKORT, MÅLFORHOLD, 1:4000

På konklusionskortet vises med skravering og konturstreg de landskaber og enkelte bebyggelser omkring Saltum kirke, som tillægges betydning som kirkenære omgivelser - alt ud fra ønsket om at sikre kirkebygningens fortsatte fremtræden i landskabsbilledet som betydende bygningselement. Det således udpegede interesseområde forudsættes mod syd at omfatte Nols sø samt omgivende skråningsarealer.

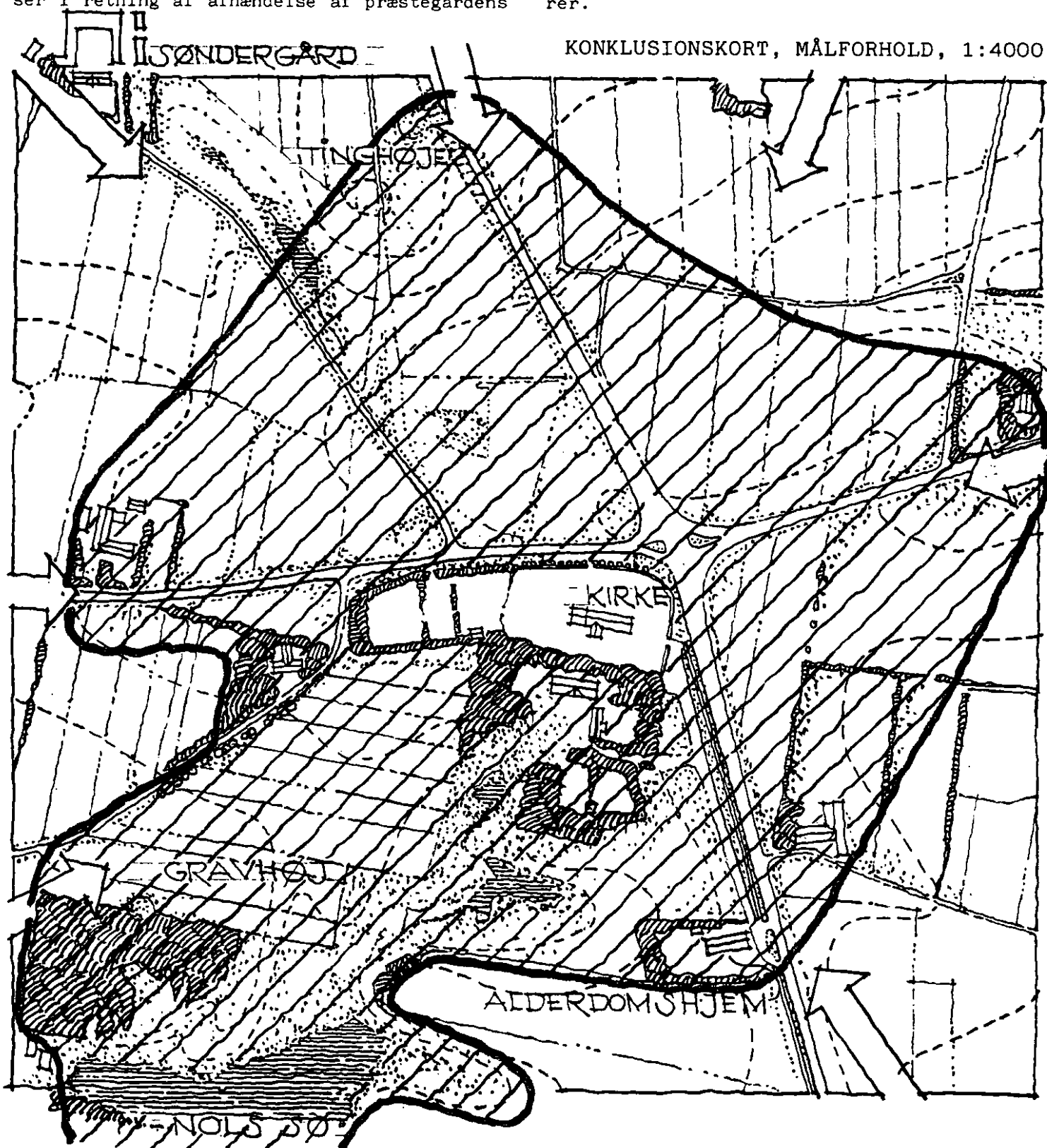
Inden for interesseområdet bør så vidt muligt undgås, at nye læhegn, nye større træplantninger etc. forringer indbliksmulighederne mod kirken. Ønsker om nybyggeri, herunder siloanlæg, eller ønsker om om- eller tilbygninger ved de enkelte ejendomme inden for interesseområdet bør vurderes ud fra hensynet til opretholdelse af samme indblik.

I forbindelse med menighedsrådets overvejelser i retning af afhændelse af præstegårdens

jordtilliggender - de forskellige dele af matr. nr. 1 a, jfr. matrikelkortet - er foreslået, at de nuværende provst-Exner-fredninger nordvest, nordøst og sydøst for vejkrydset udvides til at omfatte resterende dele af matr. nr. 1 a omkring vejkrydset. Fredningsbestemmelserne for de allerede fredede arealer foreslås at være gældende for disse resterende dele af matr. nr. 1 a.

I forbindelse med den tidligere omtalte fjernelse af præstegårdens avlsbygninger foreslås en forstmæssig korrekt beskæring, evt. udtynding af de meget høje træplantninger umiddelbart langs søndre kirkegårdsdige. Parkeringspladsen øst for kirkegården foreslås anlagt med græsarmering og, i en afstand af 1 - 1,5 meter fra østre dige, med græs. Kantstenen langs samme dige foreslås fjernet, ligesom parkeringspladsens belysning foreslås udskiftet med lavere belysningsarmaturer.

KONKLUSIONSORT, MÅLFORHOLD, 1:4000

Saltum kirke og tilhørende præstegård er beliggende ensomt, et godt stykke nord for byen Saltum i den vestlige del af Vendsyssel, nær Jammerbugten. Trods den næsten isolerede beliggenhed ses det smukke kirkeområde dog af mange vejfarende, idet kirken og præstegården ligger umiddelbart sydvest for det vejkryds, hvor den nord-syd-rettede hovedlandevej A 11 krydses af vejen mellem Brønderslev og Vestkysten.

Kirken er beliggende på en temmelig høj bakke, Saltum bakker kaldet, som mod øst og syd danner skrænter med dalsystemer mod de lavereliggende flader af havet stenalderhavbund. Bakkekøens højeste punkt når 40 meter

over havet. Kirken er mod øst, syd og vest tilgrænset af temmeligt jævnt terræn og er beliggende omtrent i niveau med dette terræn - godt 25 meter over havet. Umiddelbart nord for kirken stiger terrænet dog kraftigt mod Tinghøje - 35 meter over havet, ligesom terrænet sydvest for kirken rejser sig til tilsvarende højder. Mod sydvest brydes billedet af "jævnt terræn" tilmed af den lille dal, som fra præstegårds-området strækker sig mod syd, mod Saltum by. Dalen rummer Nols sø.

Kirkens grad af synlighed i forhold til de omgivende landskaber fremgår af oversigtskortet. Fra nord ses kirken over vældig store afstande.

OVERSIGTSKORT, MÅLFORHOLD, 1:25.000

